

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Secunda. De Causalitate Causæ Efficientis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

ione causalitatis non sustentando. Hanc, ut probem, declaro omnes ejus particulas. Dicitur itaque: *Causa extrinseca*, per quam particulam excluditur materia & forma, & convenit cum causa finali, nam materia & forma, licet concurrant ad compositum Physicum, non tamen extrinsecè, sed intrinsecè seipsas communicando: dicitur *per se*, per quod excluduntur causæ per accidens & instrumentales, quæ non in virtute propria & per se agunt, sed tantum in virtute communiata; excluduntur etiam conditiones sine quibus non &c. Particula *realiter* excludit causam finalem, quæ non nisi intentionaliter & metaphorice movet ad agendum. Dicitur *influens esse in effectum*, supple distinctum, per quod iterum excluduntur materia & forma, & adstruitur vera ratio causæ efficientis, quia nulla alia causa dat per se realiter esse effectui distinctum, præter efficientem, nam ut communis docet, & esse quoque de mente Scoti, superius probavi, materia & forma ut unitæ, non causant compositum, sed sunt ipsum compositum; Nec refert, quod materia etiam videatur dare esse alicui distinctum, seu influere in effectum distinctum, scilicet in formam, quia ejus influxus per ultimam particulam sufficienter rejicitur, scilicet *ipsum*, id est effectum, *ex ratione causalitatis suæ non sustentando*, quia materia ex sua ratione formali, quæ influit in formam, petit etiam eandem sustentare, cum in tali naturali sustentatione consistat ejus causalitas, quare licet etiam quandoque efficiens suum effectum sustentet, hoc non facit ex ratione suæ causalitatis, sed aliunde, exemplum sit de voluntate, quæ suam volitionem sustentat, non tamen ratione efficientis, sed quia est causa materialis ejusdem volitionis, & sic est quoque de intellectu. Per particulam *esse in effectum* supra positam, excluditur etiam causa corrumpens compositum, quæ potius dici deberet deficiens, quam efficiens. Item subjectum, respectu passionum, & relationum sibi identificatarum, quæ non per efficientiam, sed per emanationem procedunt. Contra datam definitionem non invenio particularem aliquam difficultatem, quare propro ad alia.

QUÆSTIO II.

De Causalitate Causæ Efficientis.

I.
In quolibet
efficiente
tres sunt re-
spectus.

Pro resolutione hujus quæstionis, Notandum ex Doctore, in quocunque Efficienti creato tres reperiri respectus: Primus est ad terminum totalem & principalem, qui dicitur productus, & sine addito dicitur respectus producentis ad productum, verbi gratiâ ignis *A* ad ignem *B* à se productum. Secundus est educentis vel inducentis ad educatum vel inductum, seu forma producta, ut ignis *A* respiciens formam ignis *B* à se de potentia materiae educatam. Tertius est respectus, quem dicit ignis generans ad subjectum formæ ignis generati, quod vocatur passum vel transmutatum, unde dicitur respectus transmutantis ad transmutatum. Primi duo respectus dicuntur, & sunt intrinsecus advenientes, tertius verò extrinsecus adveniens ex eo, quod non resultat necessario positus ex-

remis, quemadmodum resultant priores, potest namque transmutans & transmutatum esse absque eo, quod resultet ulla relatio; Omnes tamen isti respectus communiter, vocabulo actionis exprimi solent, quamvis non omnes actiones ad idem prædicamentum spectent, non priores spectent ad quartum, posterior ad quintum, ut docui in Logica, ubi id ipsum fufius adnotavi, sicut etiam quam multipliciter *Tò Actio* capi possit; unde ex ibidem dictis

Suppono primò: Actionem, quæcunque demum illa sit, non subjectari in passo, sed in agente: Quia actio est in illo, quod denominat agere, sed non denominat passum agere; ergò non erit in passo veluti in subjecto; patet major, nam hoc est commune omnibus formis, tam substantialibus, quam accidentalibus, tam absolutis quam relativis, ut subjectum denominent, cum illi inhæreant, & sese communicent.

Suppono secundò: Ex dictis supra agendo de causis in communi, quamcunque causalitatem non dicere aliquid absolutum, neque relationem aliquam mediam, inter causam & effectum, quia illud absolutum deberet esse vel ipsa entitas agentis, vel aliquid de novo productum, non primum, quia agens per actionem formaliter denominatur agens, nec secundum, quia omnis relatio præsupponit sua extrema, & consequenter nec actio erit aliquid absolutum, nec respectivum, medians inter causam & effectum. His præmissis

Dico I. Causalitas causæ efficientis in actu primo, est virtus, à quâ habet aliquid posse influere esse in effectum distinctum.

Probatur: Quia illa est causalitas in actu primo, à quâ res habet, ut denominari possit causa in tali actu, licet nihil producat, sed à virtute illa denominatur res formaliter causa in actu primo; ergò virtus illa erit ejus causalitas: ma. patet, quia in hoc distinguitur causalitas in actu primo, à causalitate in actu secundo, quod illa denominet causam, etiam si nihil producat, hæc verò non nisi dum actu producat: probatur mi. quia ex eo, quod res habet talem virtutem, potest vocari causa, quam si non haberet, non posset sic vocari, ergò.

Dico 2. Causalitas causæ efficientis in actu secundo, est actio, si referatur ad causam producentem, & terminum productum de novo, intrinsecus adveniens relatio, si consideretur autem respectu subjecti transmutati in ratione transmutantis, relatio est extrinsecus adveniens. Hæc colligitur ex Doctore in 4. d. 13. q. 1. & in 2. d. 1. q. 2. & alibi.

Probatur primò: Illa est causalitas in actu secundo, quæ posita & præciso omni alio, causa denominatur actu causare, sed posita actione, præciso omni alio, causa efficiens denominatur actu causans, ergò: probatur mi. quia posita actione in igne *A* denominatur formaliter causans ignem *B*, & transmutans subjectum, ergò.

Probatur secundò: Quodlibet abstractum debet explicari per aliquod abstractum, sed

sed causalitas est aliquid abstractum; ergo ipsa debet explicari per aliquid abstractum, sed in causa efficiente nihil melius dicitur, quam efficiencia, seu actio; ergo actio erit causalitas cause efficientis: probatur subsumptum, quia si esset aliquid, esset agere vel efficere, sed hoc non potest esse, ergo: ma. est Adversariorum: probatur mi. Non bene exprimitur, album est qualitas; ergo nec bene dicitur, causalitas est agere vel efficere, ex eo, quod unum sit concretum & alterum abstractum, & e contra sicut bene dicitur, albedo est qualitas, ita bene dicitur, causalitas est actio, ergo. Sed in contra

dependentia non arguit effectum proprie dictum.

QUAESTIO III.

An Causa secunda Creat a aliquid efficienter producat?

In Ingressu ad hanc disputationem

prænotavi quidem aliqua, tanquam certa, quod causa creata non mere passivè se habeat, sed etiam efficienter concurrat ad suos effectus producendos, videtur nihilominus materiae utilitas exigere, ut res paulò fufius examinetur, supponendo itaque inania fuisse deliria antiquorum, Deum omnia producere ad præsentiam causarum creatarum,

DICO: Causæ secundæ in hoc sublunari mundo verè Physicè efficiunt & producunt suos effectus. Hæc est Catholicorum omnium, &

Probatur primò: Ex Sacra Scriptu-

ra 1. Joan. 3. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem patiendi & clausit viscera sua ab eo. Si enim fratrem suum, quem videt non diligit, Deum, quem non videt, quomodo diligere possit: & Matth. 25. Prædicit Saluator, quomodo Filius hominis, cum venerit in Majestate sua, exprobrabit Peccatoribus, quod opera bona neglexissent facere: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, sitivi, & non dedistis mihi potum, hospes eram, & non collegistis me, infirmus & in carcere, & non visitastis me, quia non fecistis mihi ex minimis meis, nec mihi fecistis.* Et alibi plura similia comminatoria & exprobratoria. Ex quibus sic argumentor: Si Deus omnes omnino effectus causarum secundarum producit, ita, quod illæ nihil præsent, præter solam præsentiam, non haberet rationem, cur unos collaudaret de factis operibus bonis & meritorius, & aliis exprobraret: omissionem istorum operum, ergo: probatur ant. quia tam boni, quam reprobi exhibuerunt tantummodò præsentiam suam, nec in virtute eorum fuit, ut ipsi producerent suos effectus; ergo gratis exprobraretur ipsis, cum nihil omiserint, quod in ipsis fuit, & si Deus solus producit effectus, solus illa causa est, quare hæc sint producti, & illinc sint omisi.

Probatur Conclusio secundò,

Authority Sanctorum Doctorum nostrorum Augustini lib. 5. de Civit. cap. 9. ubi docet: *Humanas voluntates humanorum operum causas.* Serm. 38. de verbis Dom. cap. 10. ait: *Homo hominem generat, equus equum, & pecus pecudem:* & 3. Trinit. cap. 8. dicit: *Sicut Matres sunt gravidæ fetibus, ita ipse mundus gravidus est causis nascentium:* ac denique lib. 9. cap. 17. universalitèr docet: *Naturam à Deo creatam esse ad suos certos effectus.* D. Bernardi de Vite mystica cap. 32. ubi ait: *Charitas ergo, quæ oriosa esse non potest, ubicunq; est, operibus se ostendit, sicut beatus Gregorius dicit: Probatio dilectionis exhibitio est operis:* & Epist. 84. de castigationis ratione & discretionem habenda scribens ait: *In similibus factis causa dissimilis simile recusat iudicium.* Et de Convers. ad Clericum cap. 8. adferbit opera nostra nobis dicens: *Nec enim opera*

H h h trans-

V. Argumentum in casu

Arguitur: Nequit dici, quod causa efficiens habeat aliquam causalitatem respectu ejus, in quod non influit esse, sed non influit esse in subiectum; ergo non potest dici, quod habeat aliquam causalitatem respectu ejus. Sed R. dist. mi. non influit esse intrinsecum & absolute, concedo mi. non influit esse extrinsecum & secundum quid, nego mi. & consequentiam. Itaque licet subiectum præsupponatur simpliciter agenti, nihilominus sicut materia dicitur effectus formæ extrinsecus, ex eo, quod accipiat ab ea esse specificum, & determinatum in genere cause formalis, sic quoque subiectum accipit esse ab efficiente, non quod producat, sed quia transmutatur, ratione cuius transmutationis habet aliud esse nunc, quam antè habuerit. Sed

Instatur: Ab omnibus causalitatibus debet posse abstrahi aliqua ratio communis, sed ab eo, quod est secundum quid tale & ab illo, quod est simpliciter tale, non potest abstrahi aliqua ratio communis; ergo nec dici debet, causalitatem cause efficientis esse aliam ad subiectum, aliam ad terminum productum. R. negando mi. quia illud, quod est secundum quid tale & illud, quod simpliciter est tale, possunt habere aliquam rationem communem, si non specificam, saltem genericam & universalem, ut patet in pluribus aliis: & sic causalitas cause efficientis, ut sic dici poterit actio præsciendens à termino simpliciter producto, & à termino secundum quid producto, quia differentia illarum causalitatum erit specifica, non generica. Imò dici potest, licet non possit abstrahi conceptus communis simplex, poterit conceptus communis compositus disjunctivus, verbi gratia relatio, unde aliud productum est, vel transmutatum.

Urgetur: Ab eo, quod est effectus & quod est causalitas, nequit abstrahi aliqua ratio communis generica, cum sint diversorum generum, sed actio una est effectus; ergo nequit esse communis cum altera, quæ est causalitas: ma. patet, probatur minor, quia actio transmutans est ipse effectus, cum aliàs nihil producat, imò utraque dici potest effectus, cum ab ipsa causa utraque dependat. R. dist. mi. est effectus Physicè productus, nego mi. per emanationem, concedo mi. & similiter dist. probationem ejus, est namque utraque actio effectus per emanationem, verum ista

F. Amandi Hermann Physica.

I.

II.

Causæ secundæ verè aliquid produciunt.

III.